

# Vrijwillig de armoede in



## FIDESCO

KATHOLIEKE ORGANISATIE  
VOOR INTERNATIONALE  
ONTWIKKELINGSSAMENWERKING

Beste mensen,

Half juli zijn wij aangekomen in Dili, Oost-Timor. Het grootseminarie Heilige Petrus en Paulus heeft Fidesco om theologen gevraagd vanwege een docententekort. De voertaal op het seminarie is Portugees. Het helpt ons dus dat we een jaar in São Paulo hebben gewoond, maar daarover later meer. Al in de eerste dagen na aankomst stonden wij voor de klas. In de eerste maanden geven we christologie, theodicee (waarom het kwaad?), geloofsleer en conversatie Engels, Frans en Duits.

Op het grootseminarie wonen 110 seminaristen en vijf priesters. Wij wonen in hetzelfde blok als de priesters. Om vijf uur 's ochtends worden wij gewekt met muziek die door de studenten is uitgekozen – meestal een enorme bak herrie. Wie dan weer indut wordt om half zes wakker van de imam, die verkondigt dat God groot is. Om zes uur luidt de klok voor het ochtendgebed. Om kwart voor zeven schuiven wij bij de seminaristen en parochianen aan voor de dagelijkse eucharistieviering. Dat is best vroeg. Maar de prachtige zang van 110 getrainde mannenstemmen maakt ons klaar wakker.

Naast het grootseminarie heeft Dili een kleinseminarie (220 studenten) en het propedêutico Jean-Marie Vianney (100 studenten). Het kleinseminarie Onze Lieve Vrouw van Fatima is een middelbare school, waar vijftien- tot achttienjarige priesterkandidaten intern wonen. Deze jongens gaan vervolgens twee jaar naar het propedêutico – het eerste jaar studeren zij in voorbereiding op de filosofie- en theologiastudie. In het tweede jaar ligt het accent op de spirituele vorming, waarna zij worden beoordeeld op geschiktheid voor het grootseminarie.

Op het kleinseminarie laten wij studenten spreekbeurten houden in het Engels. Wij gaan daar vier keer per week heen met een mikrolet. Dat is een minibusje met een vaste route. Mikrolet nummer 5 verbindt het groot- en kleinseminarie. Een mikrolet stopt op

elk gewenst moment. Dat is reuze handig, maar vanwege de ongezone hoeveelheid decibellen hebben wij ook een fiets gekocht. Dit tot grote vreugde van onze zoon Boaz en van alle mensen langs de weg – we zijn een bezienswaardigheid.

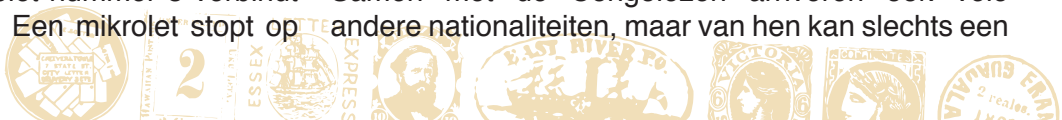
Naar het propedêutico lopen of fietsen wij. Daar zijn we op maandag en vrijdag om de seminaristen te leren hoe ze academische teksten in het Engels kunnen lezen – het gaat erom dat ze leren de hoofdlijnen te zoeken. Zo breiden zij ook hun theologische woordenschat uit. Waarschijnlijk gaan wij hier binnenkort ook Grieks en Hebreeuws geven.

Zo mogelijk willen we ook gaan werken in het pastoraat. In de woorden van Henri Nouwen is pastoraat het proberen om het eigen zoeken naar God, met alle momenten van pijn en vreugde, beschikbaar te maken voor allen die aan deze zoektocht willen meedoen, maar niet weten hoe.

Ons vertrek uit Brazilië was niet onverwacht, maar toch plotseling. In São Paulo werkten wij ten dienste van asielzoekers bij de migrantenopvang Missão Paz. Brazilië is een enorm land, met een kleine 200 miljoen inwoners: er is plaats genoeg voor asielzoekers. Toch heeft Brazilië onder asielzoekers niet het imago van het beloofde land: slechts 24% van de aanvragen werd in 2012 toegewezen, voornamelijk aan mensen uit Colombia, Congo en Syrië. Uit die groep vluchtelingen vinden alleen de Congolezen de weg naar Missão Paz, want de Colombianen en Syriërs hebben hun eigen netwerken. Samen met de Congolezen arriveren ook vele andere nationaliteiten, maar van hen kan slechts een



FAMILIE VAN DER BAAN





enkeling met succes aanspraak maken op de vluchtelingenstatus – de anderen kunnen niet aantonen dat zij om politieke of religieuze redenen worden vervolgd.

Verreweg de grootste stroom nieuwkomers komt uit Haïti, waar in 2010 een aardbeving plaatsvond. Omdat natuurgeweld niet onder de noemer ‘angst voor vervolging’ geschaard wordt, geeft de Braziliaanse overheid sinds januari 2012 aan honderd Haïtianen per maand een humanitair visum. Zij moeten dat visum aanvragen in de hoofdstad van Haïti en zijn verplicht om per vliegtuig naar Brazilië te reizen. De bedoeling van die maatregel was om de toestroom van Haïtianen in te dammen. Want sinds dit nieuwe beleid, is het aan Haïtianen die zich al in buurlanden hadden gevestigd, niet meer toegestaan om over land Brazilië binnen te komen. Toch slagen veel Haïtianen erin om de Braziliaanse grens in het noorden te passeren. Zij beroepen zich op het recht op familiehereniging. Families werden direct na de aardbeving door evacuatie naar diverse landen uiteen gerukt. Het beroep op het recht van familiehereniging slaagt meestal, want door de aardbeving zijn archieven verloren gegaan. Van de Haïtianen die naar Brazilië komen, reist het overgrote deel naar São Paulo, de economische motor van Zuid-Amerika. Eenmaal in São Paulo vestigen zij zich in de flats rond Missão Paz. Zij krijgen een verblijfsvergunning en werkvergunning.

Wie na de asielpcedure wordt afgewezen, moet binnen acht dagen Brazilië verlaten. De meesten doen dat niet en kiezen voor een leven in de illegaliteit. Zonder overdrijving: dat is een slecht leven dat we niemand toewensen. De grote kans op een negatieve beoordeling van de asielaanvraag, is voor de paters van Missão Paz geen reden om een selectie te maken aan de poort van hun opvanghuis: iedereen is welkom. Want, zo

stellen zij, iedereen is migrant en op weg naar het doel van het leven. God is het doel van het leven, en christenen zijn zich dat bewust. Christenen zijn vreemden in deze wereld (2 Kor. 5,17; Heb. 13,14, Joh. 17,11,14; 1 Pe. 2,11). De paters beschouwen alle migranten, die aankloppen bij Missão Paz, als pelgrims op zoek naar het betere, en uiteindelijk het ware leven. Net zoals de Kerk ook zelf op pelgrimstocht is. De paters zien migratie als een onvervreemdbaar natuurrecht. Zij zien het als hun opdracht om alle migranten bij te staan, zowel de vluchtelingen die vervolgd worden, als de zogenaamde economische vluchtelingen. Omwille van het bijbels visioen, dat uiteindelijk alle mensen in eenheid God aanbidden, maken de paters tussen de migranten onderling geen onderscheid. Zoals Jezus Christus geen onderscheid maakte. Hij sloot zich niet op in zijn eigen groep, maar opende zich voor de anderen: armen, rijke tollenaars (die samenwerkten met de gehate Romeinse bezetters), zondaars en prostituees.

De congregatie van de paters van Missão Paz vangt asielzoekers op in meer dan dertig landen. Wij bewonderen hun inzet en hebben ontzag voor hun solidariteit met alle vreemdelingen. Het was een voorrecht om met hen te werken. We zijn er trots op dat we hun onze vrienden mogen noemen – ze willen ons bijvoorbeeld helpen aan boeken die wij in Oost-Timor in ons werk gaan gebruiken. Wij missen hen nu al, zij waren geweldenaars in verkondiging. Het was fijn om over hun interpretatie van de Bijbel van gedachten te wisselen. En bovenal: zij hebben ons in staat gesteld om onze roeping beter te begrijpen. Zij lieten ons zien dat we onze theologische inzichten verder moeten doordenken.

De theologie van de paters zoals hiervoor beschreven, riep bij ons bijvoorbeeld de volgende vraag op: als drie vreemdelingen aanklop-



## OOST-TIMOR

## GODELIEVE, ERIK EN BOAZ



pen en je hebt maar één bed, wie van hen neem je dan op? In onze ogen kan Missão Paz eenvoudigweg niet alle vreemdelingen ontvangen. Wij vroegen aan de paters waarom zij geen criteria gebruiken bij de selectie van de mensen die op Missão Paz worden geholpen. Wij kwamen met hen tot de conclusie dat ieder mens het recht heeft te migreren. Want, zoals al gesteld, de Kerk op aarde is vreemdeling op weg naar het ware leven met God, zoals Jezus Christus op aarde vreemdeling was. Maar ál die pelgrims, ál die mensen onderweg, mogen die allemaal op hun steun rekenen? Moeten wij ze allemaal huisvesten, ook zij die op een toeristenvisum Brazilië binnenkomen en een retourticket in de zak hebben? Moeten we mensen huisvesten van wie we weten dat zij straks, als uitgedeelde en afgewezen asielzoeker, beroerde leefomstandigheden tegemoet gaan? Moeten we ze hoop geven door hen te huisvesten, of is het beter om hun te wijzen op hun retourticket, om een toekomstig leven in illegaliteit te vermijden? Dat werd een gewetenskwestie voor ons. Daarom hebben wij veel nagedacht over de bijbelse opdracht om vreemdelingen te huisvesten (Matteüs 25).

Omdat de paters in élke vreemdeling die zij ontvangen, Jezus Christus herkennen en dus geen onderscheid willen maken tussen de mensen die aankloppen, werden wij ons bewust dat we ons in ons denken meer laten leiden door de grondslag van de zaligsprekingen, Jesaja 58, 6-7. Daar staat dat we voor de hongerige ons brood hebben te breken en dat wij arme zwervelingen in ons huis moeten onderbrengen. Wij zijn ons in São Paulo sterker bewust geworden dat Jezus Christus

ons vraagt om binnen die groep vreemdelingen vooral om te zien naar de mensen die het op eigen kracht niet lukt om een nieuw leven op te bouwen.

Wij zijn gaan inzien dat, wat uit naastenliefde gebeurt, een onbarmhartige uitwerking kan hebben. En bovendien zijn we ons meer bewust geworden van de traditie van de Kerk, die wil dat we onze liefde richten op de armen. De armen die in de zaligsprekingen genoemd worden, zijn de mensen die van de wereld niets te verwachten hebben, de mensen die volledig op God aangewezen zijn. De armen zijn de mensen die op de grenzen van hun mogelijkheden gestoten zijn. En dat geldt niet perse voor alle asielzoekers die bij Missão Paz aankloppen. Het profiel van de doorsnee vreemdeling die in São Paulo aankomt, is het profiel van de zelfbewuste jongere. Het gaat overwegend om jongeren tussen 20 en 30 jaar die via Facebook door vrienden zijn getipt om naar São Paulo te komen. Zij zijn in staat om de dure reis naar São Paulo te betalen, komen binnen met een toeristenvisum, hebben middelen om financieel de eerste maanden van de asielprocedure te overbruggen en zij zijn jong genoeg om binnen korte tijd Portugees te leren en de arbeidsmarktmogelijkheden te verkennen. Dat is niet perse de categorie die radeloos is.

De Kerk interpreteert de zaligsprekingen en de werken van barmhartigheid als hulp aan de medemens in lichamelijke of geestelijke nood (catechismus 2447). Wij denken daarom, dat het herbergen en dienen van de vreemdeling pas een werk van barmhartigheid is als de vreemdeling zichzelf verloren is en er in zijn nieuwe omgeving niet in slaagt om een nieuw leven op te bouwen. Vervolgens is het aan ons om die vreemdeling te beschermen. In onze studie hebben wij geleerd dat barmhartig-zijn in eerste plaats is: het teruggeven van waardigheid aan de mens die zijn waardigheid verloren is. Wij hebben mensen te dienen die zich niet meer gepast weten te gedragen. Een houding van barmhartigheid is gewenst als iemand niet meer weet wat van hem verwacht wordt en zich niet meer weet te herpakken. Dat is een ervaring die niet heel ver van ieders bed is. Iedereen kent



# theologen aan het grootseminarie



de ervaring dat we onszelf soms kwijt zijn. Omdat we vervolgens ervaren dat we weer op onze voeten terecht komen, zijn wij tot barmhartigheid in staat. De ontferming die wij van God smeken, mogen wij, uit dank, doorgeven (Lucas 6,36: "Wees barmhartig, zoals uw Vader barmhartig is.") Barmhartigheid is radeloosheid dulden. Zoals Jezus de bezeten man uit Dekapolis verdroeg (in het zuiden van Syrië), die de weg kwijt was en zijn schaamte was verloren. Hij woonde in grafspelonken buiten de stad en hij was bezeten door een legioen onreine geesten. Hij werd voor de veiligheid met een ketting vastgebonden en trok die boeien kapot. In het evangelie van Marcus staat dat hij zichzelf met stenen sloeg en dat niemand hem kon bedwingen. De man functioneerde niet zoals sociaal gewenst en nodig was, hij gedroeg zich ongepast. Volgens de evangelist Lucas liep hij naakt rond. De man die geestelijk weerloos was en niet meer kon deelnemen aan het gemeenschapsleven, kon op Jezus rekenen: beide evangeliën vertellen dat Jezus onreine geesten uit deze bezetene drijft. Daarna was hij weer aanspreekbaar.

Dit verhaal vat samen waartoe wij ons geroepen voelen. Die roeping is niet om de naaste te willen zijn van ieder die we tegenkomen – zoals de roeping van de paters van Missão Paz. Wij ervaren onze roeping

in het tonen van eerbied aan de mens die niet meer in staat is om zich te beschermen, de weerlozen. Daarom moeten we ze kleden als ze naakt zijn, hen voeden als ze hongerig zijn, hen bijstaan als ze ziek zijn. Zouden wij ons op Missão Paz alleen richten op de vreemdeling die we tegen ontluistering moeten beschermen, dan zou het er een stuk stiller zijn.

Wij hebben wel veel geleerd van de paters van Missão Paz. Daarvoor zijn wij hen dankbaar. Meer dankbaar dan we op papier kunnen uitdrukken: het was een buitenkans om een jaar lang te delen in hun leven en werk. We blijven met hen in contact, ook nu we verhuisd zijn naar Oost-Timor.

Wij wensen allen die actief zijn op Missão Paz Gods zegen toe.

En we houden jullie op de hoogte van ons nieuwe leven op Oost-Timor.

Godelieve, Erik en Boaz van der Baan

## FIDESCO NEDERLAND

Voor informatie of sponsoring:  
Rooseveltlaan 2  
2215 NX Voorhout

tel.: 0852-731732  
info@fidesco.nl  
www.fidesco.nl

## Wat is FIDESCO ?

**FIDESCO** (Latijn voor Fides, Geloof en Coöperatie) is een internationale katholieke organisatie die in 1980 ontstaan is in Frankrijk. Fidesco heeft als doel het uitzenden en begeleiden van vrijwilligers om in ontwikkelingslanden bij te dragen aan de volledige ontwikkeling van de bevolking. Fidesco zendt vrijwilligers uit naar ontwikkelingsprojecten van de lokale kerk.

[www.fidesco-international.org](http://www.fidesco-international.org)